

SYMPOZJUM
„UNIWERSYTET I KOŚCIÓŁ W EUROPIE”
RZYM, 18-20 LIPCA 2003 ROKU

Tysiąc ośmiuset delegatów – przedstawiciele środowisk akademickich z czterdziestu krajów europejskich, pięćdziesięciu Rektorów i trzydziestu Biskupów z różnych diecezji o bogatej tradycji uniwersyteckiej brało udział w Sympozjum, które odbyło się w Rzymie, w dniach 18-20 lipca, nt. „Uniwersytet i Kościół w Europie”. Powyższe sympozjum zostało zorganizowane przez Radę Konferencji Episkopatów Europy (CCEE) przy współudziale Komisji ds. Wychowania Episkopatu Włoch (CEI) w Papieskim Uniwersytecie Laterańskim. Liturgia, spotkania modlitwne i niektóre konferencje naukowe, zrzeszające wszystkich uczestników, odbywały się w Bazylice Św. Jana na Lateranie.

Kościół i Uniwersytet, mimo że różnią się bardzo w swojej strukturze są włączone w obręb cywilizacji humanistycznej i kultury światowej, której centrum zainteresowania jest człowiek. Poszukiwania dotyczące kompetencji i kształtowania właściwej relacji pomiędzy Kościołem a Uniwersytetem wypełniały trzy dni prelekcji i dyskusji dziewiętnastu grup studyjnych, w których brali udział reprezentanci różnych środowisk, skupiając swoją uwagę na następujących tematach: Osoba ludzka: genealogia, biologia, biografia; Miasto ludzkie: społeczeństwo, środowisko, ekonomia; Miejsce nauki: wynalazki, technologie, zastosowanie; Twórczość i pamięć: sztuka, literatura, muzyka, dramat.

Wystąpienia naukowców, wykładających na Uniwersytetach różnych państw Europy były wynikiem ich codziennej pracy twórczej a także konfrontacji wiedzy teoretycznej z kulturą narodu, którego prelegenci byli reprezentantami. Poruszana problematyka była zbieżna z treścią nauczania papieskiego, którego odzwierciedleniem stała się Adhortacja Apostolska *Ecclesia in Europa* (Kościół w Europie) z 28 czerwca 2003 roku, nawiązująca do relacji pomiędzy Kościołem a Uniwersytetem w rozdziale nt. *Ewangelizować życie społeczne*. W powyższej adhortacji, podkreślił w swoim wystąpieniu,

Kardynał Karl Lehmann, Przewodniczący Konferencji Episkopatu Niemiec, Jan Paweł II potwierdził „tak” Kościoła dla zjednoczonej Europy. W tym samym czasie jednak zwrócił uwagę na groźące niebezpieczeństwa, które mogłyby być wynikiem rozpowszechnionej „fragmentaryzacji egzystencji”, a które mogą się mnożyć ze względu na krótkowzroczną realizację projektu zjednoczenia Europy. „Krótkowzroczność może determinować niczym nie skrepowane konsekwencje także w środowisku uniwersyteckim, gdyby pozostało ono tylko w służbie komercji, a nie właściwego kształtowania postawy młodego człowieka, poszukującego prawdy naukowej, która powinna być podstawowym kryterium wartościowania dla prawidłowego funkcjonowania Uniwersytetu” – dodał Kardynał Lehmann. Stąd rodzi się potrzeba – stwierdził biskup Chur, Amadéo Grab, Przewodniczący CCEE, który zainaugurował sympozjum, odnowienia dialogu pomiędzy Kościołem a Uniwersytetem, poprzez poszukiwanie motywów jednoczących wiedzę i nauczanie teologiczne, na kontynencie, który każdego dnia doświadcza napięcia pomiędzy jednością a podziałem”. To poszukiwanie powinno odbywać się w duchu ekumenizmu – podkreślił Biskup Grab. Europa nie może sama dopełnić tego zadania. To jest praca, którą Pasterze w sposób szczególny, powinni dopełniać, zawierając zawołaniu Chrystusowemu: „Mam jeszcze inne owce, które nie są z tej owczarni i te przyprowadzę do siebie”.

Zjednoczona Europa to przede wszystkim Europa zjednoczonych wartości, napisał Prezydent Włoch Carlo Azeglio Ciampi, w swoim pozdrowieniu, które odczytał Przewodniczący Emeryt Sądu Konstytucyjnego, Cesare Mirabelli. “Dziedzictwo kultury które harmonizuje i sprzyja zjednoczeniu wszystkich komponentów składających się na fenomen jedności kontynentu: faktory historyczne, religijne, socjalne, które sugerują wartości odnoszące się do godności osoby ludzkiej, przeżywanie solidarności między narodami, zwrócenie uwagi i postawienie w centrum interesów dotyczących właściwego rozwoju kultury humanizmu z uwzględnieniem wkładu środowiska uniwersyteckiego i Kościoła, mogą przyczynić się do kształtowania właściwego oblicza *starego kontynentu*”. Odnosząc się do tych myśli, Sekretarz Generalny Konferencji Episkopatu Włoch, Monsignor Giuseppe Betori, przypomniał wkład wielu naukowców chrześcijańskich w opracowywaniu konstytucji narodowych, a także zdecydowane ich stanowisko na rzecz wartości wspólnych dotyczących funkcjonowania wspólnoty ludzkiej w kontekście danego narodu i rzeczywistości politycznej. Również dzisiaj, w momencie kiedy klaruje się podstawowy zapis dotyczący Konstytucji Zjednoczonej Europy, Uniwersytety – powiedziała Minister Oświaty Letizia Moratti – są wezwane do tego, aby przyczyniać się do wzrostu kultury człowieka i odkrywania prawdy naukowej wpisanej w rozwój każdej osoby ludzkiej. Będą mogły to zrobić w mo-

mencie, kiedy uwzględnia korzenie chrześcijańskie kultury europejskiej, nie odmawiając kształtowania właściwych relacji ze współczesnością. Takie zmagania przyczynią się do ukształtowania kultury prawdziwie humanistycznej”. Ale ponad odnowienie jedności humanistycznej kultury, która stawia w centrum człowieka z jego godnością i potrzebami – podkreślił Rektor Uniwersytetu Sapienza w Rzymie, Giuseppe D’Ascenzo – Uniwersytet jako środowisko w którym poszukuje się i promuje prawdę dotyczącą wszystkich wymiarów życia ludzkiego jest wezwany do odrzucenia pokusy odnoszącej się do zaspokojenia rynku poszukującego wykwalifikowanych pracowników z ukończonym dyplomem studiów w celu promocji osób wykształconych i dobrze przygotowanych do wypełnienia czekających je zadań. Rektor Uniwersytetu Cattolica przypomniał, że tak jak zadaniem Kościoła i Uniwersytetu powołanego w średniowieczu jako środowisko do promocji prawdy dotyczącej każdego wymiaru egzystencji ludzkiej było umiejętne poprowadzenie człowieka z porządku średniowiecznego ku partykularyzmem współczesnych konwencji polityczno-państwowych, tak dzisiaj, w rzeczywistości nieuniknionych zmian politycznych, ich zadaniem jest umiejętne ukierunkowanie człowieka ku uniwersalizmowi o nowych formach partykularyzmu w porządku polityczno-państwowych struktur, z zachowaniem całej prawdy dotyczącej godności ludzkiej.

Papież podczas audiencji w sobotę, 19 lipca, powiedział, że Europa jutra potrzebuje nowego humanizmu, który będzie szczęśliwą syntezą wiedzy teologicznej, filozoficznej i innych nauk, na wzór tego który przybrał odpowiednią formę w XIII i XIV wieku. Syntezą, która byłaby niemożliwa jako kompletna bez chrześcijaństwa. W ten sposób Jan Paweł II odniósł się do tworzenia odpowiedniego ducha i właściwego oblicza Europy XXI wieku z odniesieniem się do korzeni chrześcijaństwa. Tworzenie dzisiejszej Europy nie może być zredukowane jedynie do potrzeb ekonomicznych ale powinno uwzględniać głębszą analizę tajemnicy człowieka kształtującego swoją postawę w oparciu o kulturę uniwersytecką. Potrzeba wspólnych wartości oraz instytucji nie może ograniczać się do racji politycznych. Zjednoczona Europa jest rzeczywiście możliwa kiedy umieszczona zostanie w ramach powszechnej zgodności kultur i nie będzie ograniczała się do zdefiniowania racji politycznych, ale znajdzie wspólny język społeczny przy różnorodnej tożsamości odnajdującej zbieżność w obrębie wartości zasadniczych. Dlatego też uniwersytet jak też Kościół, jako jedne z najstarszych instytucji na kontynencie europejskim, zobowiązane są do budowania nowego humanizmu kulturowego poprzez otwarcie serc i umysłów wznosząc się ponad absolutystyczne ambicje z otwarciem na dialog pomiędzy dyscyplinami nauki, racjami funkcjonowania państwa i potrzebami kulturowymi człowieka. Tak jak nowa Europa nie może być

projektowana bez odniesienia się do źródeł chrześcijaństwa, tak funkcjonowanie uniwersytetu nie może być zredukowane do fragmentarycznego formowania środowiska naukowego „produkującego” specjalistów poszczególnych dziedzin. Uniwersytety powołane są do tego, aby być, zgodnie z ich pierwotną i najbardziej autentyczną tradycją, miejscami w których kształtuje się doskonały sposób otwarcia na wiedzę, pasję w poszukiwaniu prawdy i zainteresowanie historią oraz potrzebami człowieka. Uniwersytet jest miejscem kształtowania humanizmu, obszarem kultywowania wiedzy, miejscem w którym osoba ludzka znajduje spójność zamierzonych działań, mądrość dotyczącą przeszłości i przyszłości, skuteczną zachętę do właściwej służby człowiekowi, z uwzględnieniem jego nienaruszalnej godności osobistej, a także związków którego kształtują, oddziałując na siebie w tym złożonym układzie społecznym naszych czasów.

ks. Andrzej Proniewski